

Lika inför lagen, grundlagen RF 1:9 och Europakonventionens artikel 6:1?

Advokat kåren har en särställning i Sverige. De är landets sista skrå och bär prägel av en myndighet. Är det grundlagsenligt att advokater anses stå över varje misstanke och därför kan undfly sitt klientansvar?

Advokater står i verkligheten över grundlagen när det gäller ansvaret mot klienten. Ledamöterna i Sveriges Advokatsamfund är rikligt privilegierade. Advokater har monopol på offentligt försvar och rättshjälp; de prioriteras i försäkringsskyddet; de har monopol på konkursförvaltning och kan bedriva inkasso utan Datainspektionens tillsyn (men inte inkassobolagen). Statusen är sådan att åklagare inte får åtala utan Advokatsamfundets hörande när advokat misstänks ha lämnat råd som främjar straffbelagda gärningar (SFS 1985:354). Få upplever att Sveriges uråldriga lag om ombud och sysslomän (HB 18:1-10) är betryggande för kunden (§4: "Haver någon fått fullmakt, att för annan göra och låta, och tager den skada därav, som fullmakt gav, skyll sig själv som sig ej bättre föresåg"). Och inte är stödet mycket bättre för kunden i Sveriges torftiga lag om advokater (RB 8:1-8).

En advokat kund kan ej gå till Allmänna Reklamationsnämnden (ARN) – det kan däremot kunder till övriga jurister. Klagomål mot advokater avgörs i Advokatsamfundets disciplinnämnd. Denna består av åtta advokat kollegor och tre politiker, vilka endast delges ett sammandrag av klagomålet.

Ingen kan väl bestrida att den är kraftigt partisk med sitt styrkeförhållande 8:3 (9:3 om generalsekreteraren medräknas). Huruvida sammanfattningen är korrekt får klaganden inte veta. Resultat: Advokaten frias i nio fall av tio. I våra grannländer får klienterna rätt i nära fyrtio procent av fallen. I ARN får kundsidan bifall i hälften av fallen. Förklaringen är att dessa nämnder har en neutral sammansättning Än värre är emellertid att även domstolarna tycks gå advokaterna tillhanda. Hur kan man annars förklara att tusentals missnöjda advokat kunder förgäves har vädjat om korrekt rättvisa. De som går till domstol har ofta starka skäl. Men advokater synes inte behöva ta ansvar i domstol för dåliga jobb eller trolös handläggning - om de inte vill. Vid genomgång av NJA:s register över domar i Högsta domstolen har jag endast funnit en från 1949 där en advokat varit ombud och ansågs ha slarvat. Prejudikaten i HD lyser med sin frånvaro! I hovrätterna finns två fall: 1982 resp 1995. Dessa undantag bekräftar tesen att ingen vanlig klient får rätt mot advokat. Till skillnad från andra jurister, har ju advokaten karaktär av myndighet – om än privat, utan insyn. Domstolarnas särbehandling av advokater är dock det mest anmärkningsvärda. Eftersom advokat kåren utför en halv miljon uppdrag årligen, är det naturligt att något blir fel. Vem inbillar sig att bara andra, men inte advokater har kunskapsluckor och kan slarva, låta sig bestickas av klientens motpart och hamna i ett beroendeförhållande?

Granskar man ett antal tvister där advokater varit föremål för skadeståndstalan framträder ett tydligt mönster: Klienter får aldrig rätt mot advokat i domstol. Det spelar ingen roll om klienten har flera sakkunnigutlåtanden i ryggen. Den försumlige advokaten slipper likväl ta sitt ansvar trots starka bevis. Att det rättsliga utfallet faktiskt är sådant kan inte vederläggas av vare sig advokater eller oberoende jurister trots efterlysningar. Den juridiska forskningen undviker att undersöka den märkliga företeelsen.

Hundratals personer skadas årligen ekonomiskt och psykiskt av kollegial särbehandling i det femtiotal tvister som ständigt pågår mot advokater i svenska domstolar. Utfallet att klientens talan alltid och regelmässigt lämnas utan avseende framstår som så osannolikt att det är svårt

att ta till sig och därför lever absurditeten vidare.

Twist föreligger när två parter har olika uppfattning i en relevant rättsfråga. En byggmästare, hyresgäst, mäklare, bilköpare etc. anser sig ha rätt och motparten fel - och vice versa. Parterna har rådfrågat expertis och tänker sig noga för på grund av kostnaden. Statistiska utfallet blir därför ungefärligen fifty-fifty på lång sikt. Är det då inte förbryllande att advokater har 100-procentig framgång i tvister mot klienter, trots att klienterna tagit hjälp av andra advokater eller kanske just därför. Utländsk forskning visar att klienter till ifrågasatta advokater i Danmark får domstolarnas bifall i över hälften av fallen. I Sverige de facto aldrig. Skall det så förbli med tanke på rättsstatens krav på "enhetlig rättstillämpning"? Andra länder har åtskilliga vägledande prejudikat om advokatansvaret mot enskild klient. Sverige endast NJA 1949:54. Högsta domstolen vägrar envist pröva tvister om göranden och ansvar, trots en uppenbar brist på prejudikat. HD står inför valet att formulera en för advokaten "friande" dom som svårligen håller för den juridiska forskningen, eller avstå att lyfta fram hur tingsrätt och hovrätt på orättfärdiga grunder negligerat klientens argument. Här döljer sig en exempellös rättsskandal och åtskilliga justitiemord som undergräver demokratin och respekten för landets rättsväsende.

Kan det vara så att advokat kåren skyddats av rättsväsendet för att deras trovärdighet skulle etableras och därefter bibehållas? Tror man fortfarande att effekten då blir positiv för hela rättsapparaten anseende? För det var ju så att Sveriges Advokatsamfund bildades 1887 på initiativ av riksdagen och ett 40-tal jurister, sedan en statlig utredning tre år dessförinnan konstaterat: *"Det svenska advokatväsendet erbjuder en verkligt sorglig anblick.."* Före 1887 hade alltså sakförare och advokater låg status.

Det finns anledning misstänka att rättstjänare döljer kollegornas felsteg. Då faller ingen skugga på rättsapparaten är väl tanken. Det kollegiala beskyddet synes vara en oskriven lag. Granskning av avgjorda "advokatmål" visar att det inte spelar någon roll om klienten visar att advokaten varit illojal eller grovt vårdslös och okunnig. Domstolarna i Sverige friar likväl advokaten. Den skadedrabbade kunden lämnas åt sitt öde, hur hederligt denne än har uppträtt. Min konklusion är obekväm och svår att ta till sig för den som inte vill störas i sin barnatro. Sanningen kan vara illa tåld. Den som däremot kan hålla förutfattade meningar ifrån sig och studerar rättshistorien i jämförelse med övriga skandinaviska länder, börjar undra. Hundratals "advokatmål" i svenska tingsrätter och hovrätter påvisar kränkningar av domarreglerna och grundlagen RF 1:9 liksom Europakonventionens Artikel 6:1.

"Jag hoppas att jag själv aldrig behöver möta det svenska rättsväsendet i en rättegång. Det känns nästan som att bli lämnad åt slumpen", säger juristdocenten Minna Gräns angående de svenska domstolarnas bevisbedömning i framförallt brottmål. Mot bakgrund av sin juridiska specialitet och med erfarenheter även från Finland och Tyskland tillägger hon: *"Om tyska domstolar skulle lämna ifrån sig sådana domskäl, som de svenska i otaligt många fall gör, skulle de utan tvekan återförvisas bl a på grund av att de skulle anses strida mot grundlagen..."*

"Ni har en märklig rättskultur i Sverige", säger den danske juristdoktorn Lars Bo Langsted. I Danmark och Norge döms nämligen advokater efter samma lag som alla andra. Jag har inga illusioner om att en stämningsansökan mot en känd rättstjänare och myndighetsperson behandlas utan ovidkommande hänsyn. Rättshistorien ger vid handen att domstolsjurister inte lyckas undvika partiskhet när kollegor ifrågasätts av enskilda. Hur en advokat skött sitt klientuppdrag vill man inte anlägga kritiska synpunkter på. En helt annan

sak är däremot att advokater och åklagare behandlas strängt om de kränkt statens intressen genom att bryta mot Brottsbalken.